

Xây dựng bản lĩnh vững vàng cho học sinh, sinh viên trước tác động tiêu cực của mạng xã hội

Vũ Trường Duy*, Phạm Bình Nam*

*Trường Sĩ quan Lục quân 2

Received: 10/10/2024; Accepted: 18/10/2024; Published: 25/10/2024

Abstract: In the development trend of science and technology, social network play an increasingly important role in people's lives, affecting the perception and behavior of users every day and every hour, including a large number of students and students. In order to effectively exploit social network and limit its negative impacts on personality formation, building bravery for students is an urgent issue today.

Keywords: Bravery, students, negative impacts, social network.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, những lợi ích mà mạng xã hội (MXH) mang lại là không thể phủ nhận, tuy nhiên những tiêu cực mà MXH gây ra cũng không ít. Đáng ngại nhất hiện nay là các nội dung xấu độc làm băng hoại các giá trị truyền thống; hành vi xâm phạm quyền riêng tư, lừa đảo chiếm đoạt tài sản trên MXH; nguy cơ mắc các bệnh tâm lý khi lạm dụng mạng xã hội của nhiều thanh niên; nguy hiểm hơn cả MXH đang là công cụ để các thế lực thù địch, phản động lợi dụng xuyên tạc, tuyên truyền, chống phá Đảng và Nhà nước.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Mạng xã hội

Theo khoản 22 Điều 3 Nghị định 72/2013/NĐ-CP của Chính phủ về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng, khái niệm về mạng xã hội (social network) được hiểu là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người sử dụng mạng các dịch vụ lưu trữ, cung cấp, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn (forum), trò chuyện (chat) trực tuyến, chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác. Mạng xã hội (MXH) là không còn xa lạ với người dân Việt Nam, theo Báo cáo thường niên tổ chức WeAreSocial Digital 2024 (Vương quốc Anh) tháng 01/2024 thống kê, Việt Nam có 73,3% dân số (khoảng 72,70 triệu người). Với những tính năng vượt trội hơn so với một số phương tiện truyền thống như: Cung cấp thông tin đa dạng, nhanh chóng và miễn phí; kết nối với bạn bè, xóa bỏ rào cản về không gian; học hỏi kiến thức và kỹ năng mới; làm việc và kinh doanh... MXH đã và đang len lỏi vào mọi ngõ ngách của đời sống tinh thần của người dân Việt Nam. Những lợi ích mà MXH mang lại là không thể phủ nhận, tuy

nhiên những tiêu cực mà MXH gây ra cũng không ít. Đáng ngại nhất hiện nay là các nội dung xấu độc làm băng hoại các giá trị truyền thống; hành vi xâm phạm quyền riêng tư, lừa đảo chiếm đoạt tài sản trên MXH; nguy cơ mắc các bệnh tâm lý khi lạm dụng mạng xã hội của nhiều thanh niên; nguy hiểm hơn cả MXH đang là công cụ để các thế lực thù địch, phản động lợi dụng xuyên tạc, tuyên truyền, chống phá Đảng và Nhà nước.

Học sinh, sinh viên (HSSV) là những công dân trẻ của xã hội, tương lai của nước nhà. Đây là lực lượng đang trong quá trình tích lũy kiến thức, kỹ năng, kinh nghiệm và hình thành các phẩm chất cần thiết để khẳng định bản thân. Do đặc tính của lứa tuổi, HSSV là lực lượng ham học hỏi, cầu tiến bộ, thích tìm tòi, khám phá, thích trải nghiệm, tiếp cận cái mới, nhất là những tiến bộ trong khoa học công nghệ. Các nền tảng học tập trực tuyến, chia sẻ tài liệu, phim ảnh, trao đổi thông tin học tập, học tập nhóm... trên các ứng dụng MXH ngày càng đóng vai trò quan trọng, là công cụ thiết yếu phục vụ cho quá trình học chính khóa cũng như tự học của HSSV. Chính vì vậy, việc sử dụng MXH phục vụ cho sinh hoạt, học tập của HSSV là xu hướng tất yếu trong giai đoạn hiện nay. Tuy nhiên, lứa tuổi HSSV còn chưa có nhiều kinh nghiệm sống, bản lĩnh chưa vững vàng, dễ bị lôi kéo, dụ dỗ vào những trào lưu sống ảo, chạy theo giá trị ảo, thần tượng trên MXH,... dẫn đến việc họ lạm dụng MXH, lãng phí thời gian và thường là nạn nhân của những đối tượng xấu lợi dụng, kích động. Do đó, để khai thác hiệu quả và hạn chế những tác động tiêu cực của MXH đến HSSV, nhà trường, gia đình và xã hội cần tập trung xây dựng bản lĩnh cho họ thay vì cấm đoán hoặc kiểm soát việc sử dụng MXH một cách cực đoan.

"Bản lĩnh là đức tính tự quyết định một cách độc

lập thái độ, hành động của mình, không vì áp lực bên ngoài mà thay đổi quan điểm”¹. Đây là nhân tố rất cần thiết trong quá trình hình thành phẩm chất, nhân cách của HSSV hiện nay. Bản lĩnh góp phần giúp HSSV giữ vững thái độ sống tích cực trước những tác động tiêu cực của MXH, kiên định với mục tiêu, lý tưởng sống của tuổi trẻ, sống có trách nhiệm với bản thân, gia đình, bạn bè và xã hội. Bản lĩnh giúp HSSV tự tin khẳng định mình trong môi trường MXH, mở rộng giao lưu, kết nối để lĩnh hội tri thức. Bản lĩnh giúp cho HSSV vượt qua những cám dỗ, lôi kéo trên MXH để tập trung cho học tập, phát triển bản thân. Bản lĩnh giúp HSSV biết phân biệt đúng - sai, tốt - xấu, không để kẻ xấu lợi dụng tuyên truyền, kích động chống phá Đảng, Nhà nước. Bên cạnh đó, học sinh, sinh viên ngày nay đang được học tập trong môi trường giáo dục XHCN, được hưởng những chính sách đãi ngộ tốt đẹp mà chế độ XHCN mang lại. Do vậy, bản lĩnh của HSSV không chỉ dừng lại ở việc học tập để phấn đấu làm giàu cho bản thân, gia đình, quê hương, đất nước mà còn thể hiện ở việc đấu tranh bảo vệ những giá trị tốt đẹp của truyền thống quê hương và chế độ XHCN.

2.2. Xây dựng bản lĩnh vững vàng cho học sinh, sinh viên trước tác động tiêu cực của mạng xã hội

Để xây dựng bản lĩnh cho HSSV trước tác động tiêu cực của MXH hiện nay cần tiến hành tổng hợp nhiều biện pháp, trong đó, tập trung một số biện pháp chính như sau:

Một là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của nhà trường, gia đình và các tổ chức chính trị - xã hội trong xây dựng bản lĩnh cho HSSV trước tác động tiêu cực của MXH hiện nay. Đây là biện pháp rất quan trọng nhằm tạo sự đồng thuận và phát huy sức mạnh tổng hợp của các tổ chức, lực lượng để cùng xây dựng bản lĩnh cho HSSV. Giáo dục về mạng xã hội và kỹ năng sử dụng MXH không nằm trong chương trình giảng dạy của nhà trường cũng như trong quy định chức năng, nhiệm vụ của các tổ chức chính trị - xã hội, nội dung này thường được lồng ghép trong các hoạt động giáo dục nên không được tiến hành thường xuyên, liên tục. Do không thống nhất về nhận thức nên giữa nhà trường, gia đình và các tổ chức chính trị - xã hội thường không phân tách rõ trách nhiệm trong giáo dục, xây dựng bản lĩnh của HSSV trước tác động tiêu cực của MXH. Việc xây dựng bản lĩnh cho HSSV phải gắn chặt với phương châm: “Lấy HSSV làm trung tâm, chủ thể, thầy cô giáo là động lực, nhà trường làm bệ đỡ, gia đình là điểm tựa, xã hội là nền

tảng”², ... trong đó, nâng cao nhận thức của người đứng đầu ngành giáo dục, các tổ chức chính trị - xã hội về tác động của MXH đối với thế hệ trẻ; phát huy trách nhiệm của họ trong tổ chức các hội thảo khoa học, thiết lập những chương trình, giải pháp cụ thể để chỉ đạo, triển khai việc đưa nội dung xây dựng bản lĩnh cho HSSV lồng ghép vào công tác tuyên truyền, giáo dục, chương trình học chính khóa, các nội dung bổ trợ. Xây dựng hệ thống kết nối chặt chẽ giữa nhà trường - gia đình - xã hội trong xây dựng bản lĩnh cho HSSV trước tác động của MXH: Phát huy trách nhiệm của đội GV trong các hoạt động giáo dục ý thức tự giác của HSSV; tăng cường các biện pháp kiểm soát của các bậc phụ huynh; triển khai đa dạng các hoạt động tuyên truyền nâng cao nhận thức của tổ chức đoàn thanh niên, đội thiếu niên tiên phong, hội học HSSV...

Hai là, tổ chức cho HSSV tham gia các phong trào hành động của tuổi trẻ, hạn chế thời gian tiếp xúc với các thiết bị điện tử để vào MXH. Mặc dù sử dụng mạng xã hội phục vụ cho học tập, nghiên cứu là một xu thế mới, tuy nhiên cần có sự kiểm soát chặt chẽ từ phía nhà trường, gia đình và ý thức tự giác của bản thân mỗi HSSV. Thời gian tiếp xúc với MXH của HSSV là khác nhau, do vậy cần căn cứ vào đối tượng, đặc điểm nhiệm vụ học tập để cân đối thời gian sử dụng MXH phù hợp, bao gồm: Sử dụng MXH vụ cho học tập là ưu tiên, sử dụng MXH để thông tin liên lạc, giao lưu kết nối bạn bè là thiết yếu, sử dụng MXH để giải trí là chính đáng nhưng phải có giới hạn. Bên cạnh đó, phát huy vai trò của các tổ chức đoàn thanh niên, hội HSSV trong việc lĩnh hội và triển khai các chương trình hành động cụ thể, thiết thực, đưa HSSV hòa mình vào các phong trào chung của thanh niên cả nước, tham gia nhiều hoạt động ý nghĩa cho cộng đồng, xã hội. Qua đó, giúp HSSV nhận thức rõ các giá trị cao đẹp của truyền thống dân tộc và bản chất tốt đẹp của CNXH, từ đó xây dựng bản lĩnh, củng cố niềm tin, giữ vững quyết tâm học tập, tu dưỡng trở thành người công dân tốt, đóng góp nhiều cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Ba là, bản thân mỗi HSSV tự giác, tích cực rèn luyện bản lĩnh cá nhân trước những tác động tiêu cực của MXH. Đây là giải pháp rất quan trọng, có ý nghĩa quyết định. Mỗi HSSV vừa là đối tượng của quá trình xây dựng bản lĩnh, vừa là chủ thể của việc tự xây dựng bản lĩnh trước tác động tiêu cực của MXH.

(Xem tiếp trang 318)

1. Viện Ngôn ngữ học, Từ điển Tiếng Việt, Nxb Đà Nẵng, Thành phố Hồ Chí Minh, năm 2003, trang 31.

2. Phạm Minh Chính (2024), Bài phát biểu tại Hội nghị tổng kết năm học 2023 - 2024 và triển khai nhiệm vụ năm học 2024 - 2025 của Bộ Giáo dục và Đào tạo, Hà Nội.

sẽ đem lại hiệu quả tốt giúp PTNN-GT cho trẻ tại gia đình. Bài viết mới chỉ dừng lại ở tổng quan tài liệu, nếu được nghiên cứu áp dụng trên trẻ em Việt Nam thì sẽ khẳng định được giá trị tốt hơn.

Lời cảm ơn: Bài viết này là sản phẩm của đề tài “Xây dựng bài tập phát triển kỹ năng giao tiếp của TRLPTK từ 3 - 4 tuổi tại gia đình”

Tài liệu tham khảo

1. American Psychiatric Association, (2013), *Desk Reference to the Diagnostic Criteria from DSM – 5*, American Psychiatric Publishing, Wasington DC.
2. Nguyễn Nữ Tâm An, (2009), *Bước đầu sử*

dụng phương pháp TEACCH trong can thiệp cho trẻ tự kỉ tại Hà Nội, Trường Đại học Sư phạm, Hà Nội.

3. Brooke Ingersoll & Anna Dvortcsak, (2010), *Teaching Social Communication to Children with Autism*, The Guilford Press.

4. Elaine Weitzman, (1985), *It takes two to talk*, Imaginart Presser, 1 edition.

5. Vũ Thị Bích Hạnh, (2004), *Hướng dẫn thực hành âm ngữ trị liệu*, NXB Y học, Hà Nội.

6. Vũ Thị Bích Hạnh, (2007), *Trẻ Tự kỷ - Phát hiện sớm và can thiệp sớm*, NXB Y học, Hà Nội

7. Hoàng Khê (chủ biên), (1998), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng.

Xây dựng bản lĩnh vững vàng..... (tiếp theo trang 305)

Bản thân từng HSSV cần nhận thức đúng đắn về vai trò của bản lĩnh trong quá trình hình thành phẩm chất, nhân cách của mình trong tương lai, hiểu rõ những mặt tích cực và tiêu cực của MXH, rèn luyện thái độ tích cực, kỹ năng cần thiết để hạn chế tác động tiêu cực khi sử dụng MXH. Mỗi HSSV cần cứ vào đặc điểm học tập, nghiên cứu của mình để tự đặt khung thời gian dành cho việc sử dụng MXH phục vụ học tập, và nhu cầu giải trí một cách hợp lý. Trong quá trình thực hiện, thường xuyên lĩnh hội sự giáo dục và nắm bắt định hướng của nhà trường, của tổ chức đoàn thanh niên, hội HSSV để khai thác MXH hiệu quả, hợp lý, không lạm dụng MXH cũng như không để những cám dỗ từ MXH làm ảnh hưởng đến quá trình học tập.

Bốn là, xây dựng môi trường văn hóa tốt đẹp, lành mạnh, góp phần tạo nên màng lọc ngăn ngừa những tác động tiêu cực từ MXH đến với HSSV. Môi trường văn hóa là nền tảng, chỗ dựa vững chắc nội tại bên trong mỗi cộng đồng, dân tộc để giáo dục, rèn luyện con người trước những yếu tố tác động từ bên ngoài. Do vậy, nội dung xây dựng môi trường văn hóa cần hướng vào xây dựng khung chuẩn mực đạo đức cho cộng đồng trên cơ sở kế thừa giá trị tốt đẹp của truyền thống dân tộc như yêu nước, cần cù, hiếu học, đoàn kết dân tộc, ... với những giá trị đạo đức cao đẹp của CNXH: Trung với nước, hiếu với dân; cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; yêu thương con người, sống có tình nghĩa... Đưa những chuẩn mực đạo đức thành các giá trị của xã hội để tuyên truyền, giáo dục, áp dụng rộng rãi trong cộng đồng, trong đó tập trung chủ yếu là đối tượng HSSV, những người đang phát triển, hoàn thiện nhân cách. Bên cạnh đời sống hiện

thực, các cơ quan chức năng cùng toàn xã hội cùng chung tay xây dựng môi trường văn hóa trên không gian mạng, cùng chia sẻ, lan tỏa những thông tin tích cực, tốt đẹp, đấu tranh đẩy lùi những thông tin xấu độc, tiêu cực để lành mạnh hóa môi trường MXH. Qua đó, định hướng dư luận theo hướng tích cực, tạo màng bọc an toàn xung quanh các hoạt động sinh hoạt, học tập và mối quan hệ của HSSV, không để cho những tác động tiêu cực của MXH có cơ hội tiếp xúc và ảnh hưởng đến nhận thức, quán trình hoàn thiện nhân cách của HSSV.

3.Kết luận

Xây dựng bản lĩnh cho HSSV trước tác động tiêu cực của MXH là vấn đề quan trọng trong hoạt động giáo dục - đào tạo ở thời kỳ phát triển của khoa học công nghệ hiện nay. Đây là nhiệm vụ chung của toàn xã hội, thể hiện sự quan tâm, chăm lo thế hệ trẻ của các nhà trường, gia đình, các tổ chức, lực lượng chức năng, đồng thời là trách nhiệm của bản thân mỗi HSSV. Việc xây dựng bản lĩnh cho HSSV trước tác động tiêu cực của MXH có hiệu quả cần có sự thống nhất chung về mặt nhận thức và tiến hành đồng bộ nhiều giải pháp của các cấp, các ngành.

Tài liệu tham khảo

1. Phạm Minh Chính (2024), *Bài phát biểu tại Hội nghị tổng kết năm học 2023 - 2024 và triển khai nhiệm vụ năm học 2024 - 2025 của Bộ Giáo dục và đào tạo*. Hà Nội

2. Chính phủ (2013), *Nghị định 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng*. Hà Nội

3. Viện Ngôn ngữ học (2023), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng. Đà Nẵng